

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับองค์การ

2.1.1 ความหมายและองค์ประกอบขององค์การ

องค์การ เป็นที่รวมตัวของคนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป เพื่อดำเนินกิจกรรมที่จะตอบสนองต่อเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์การ เมื่อองค์การเป็นที่รวมคนเพื่อมาร่วมมือกันทำงานแล้ว องค์การจึงเปรียบได้เป็นสังคมหนึ่ง ซึ่งรูชีฟ พุทธประเสริฐ (2541) ได้ให้ความเห็นว่าองค์การเป็นสังคม ที่มีส่วนประกอบสำคัญ คือมีบุคคล มีระบบการควบคุม มีกระบวนการและกิจกรรมที่จะนำไปสู่เป้าหมายขององค์การ เพราะฉะนั้นตัวจักรสำคัญขององค์การก็คือบุคคล และประสิทธิภาพขององค์การขึ้นอยู่กับบุคคลากรในองค์การที่จะร่วมกันทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ส่วน Leavitt (1965) มองเห็นว่าองค์การมีลักษณะที่ซับซ้อน ประกอบด้วยตัวแปร 4 ตัว ดังนี้

- 1) โครงสร้างอำนาจหน้าที่ ระบบการติดต่อสื่อสาร ระบบการวางแผน ระบบการควบคุมงาน ระบบการวินิจฉัยสั่งการ ระบบทางเดินของงาน ฯลฯ
- 2) คนและสังคม ได้แก่ ทักษะความสามารถ ลักษณะการใช้ภาวะผู้นำ พฤติกรรม การประพฤติดัปฏิบัติต่อกัน ลักษณะความร่วมมือในการทำงาน ทศนคติ ค่านิยม ปทัสถาน ความเชื่อ อารมณ์ และความรู้สึกต่าง ๆ
- 3) งานและกิจกรรม หมายถึงภารกิจต่าง ๆ ขององค์การที่ต้องจัดทำ ทั้งในลักษณะงานใหญ่ หรือภารกิจหลัก และงานย่อย อันเป็นกิจกรรมที่จะต้องปฏิบัติในรายละเอียด เพื่อนำไปสู่เป้าหมายขององค์การ
- 4) เทคโนโลยี ได้แก่ เครื่องมือ เครื่องใช้ต่างๆ ขั้นตอนการทำงาน ความรู้ทางวิชาการ รวมไปถึง การแสวงหาเทคโนโลยี การพัฒนาเทคโนโลยี การถ่ายทอด การใช้เทคโนโลยี เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพขององค์การ

กล่าวโดยสรุป องค์การเป็นสังคมหนึ่งที่ต้องดำเนินกิจกรรมให้เป็นไปตามเป้าหมายขององค์การ ในองค์การหนึ่งๆ ต้องประกอบด้วย คน งาน เทคโนโลยี และการจัดโครงสร้างองค์การ

2.1.2 ประสิทธิภาพประสิทธิผลขององค์กร

ในการศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกองทุน ผู้ศึกษาได้ใช้แนวคิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์กรของนักวิชาการหลายๆท่าน มาประยุกต์กับองค์กรคณะกรรมการกองทุน ดังนี้

รพี แก้วเจริญ และจิตยา สุวรรณชฎ (2510) ให้ความเห็นว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง ความคล่องแคล่วในการบริหารงานให้สำเร็จ

ส่วนจำลอง นักฟิสิกส์และคณะ (2542) เห็นว่าประสิทธิภาพ คือ การทำงานที่ประหยัด ได้ผลงานที่รวดเร็ว คุ่มค่า กับการใช้ทรัพยากร ทั้งเงิน คน วัสดุอุปกรณ์ และเวลา

สมพงษ์ เกษมสิน (2514) ได้กล่าวถึงคุณค่าการบริหารในด้านประสิทธิภาพว่า เป็นการดำเนินงานให้เป็นไปตามที่คาดหมายไว้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การทำงานที่ต้องการให้ได้รับประโยชน์สูงสุด และการที่จะพิจารณาว่างานใดมีประสิทธิภาพหรือไม่ ก็ให้พิจารณาจากผลงาน

นอกจากนี้ Herbert A. Simon (อ้างในแสง รัตนมงคลมาส, 2539) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพ ว่าให้พิจารณาจากความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำเข้า (Input) กับ ผลผลิต (Output) ที่ได้รับ ประสิทธิภาพจึงเป็นการนำผลผลิตลบด้วยปัจจัยนำเข้า และหากเป็นการบริหารราชการ ก็บวกความพึงพอใจของประชาชนไปด้วยเขียนเป็นสูตรได้ ดังนี้

$$E = (O - I) + S$$

เมื่อ E = Efficiency คือ ประสิทธิภาพของงาน
 O = Output คือ ผลผลิตหรือผลงานที่ได้รับออกมา
 I = Input คือ ปัจจัยนำเข้าหรือทรัพยากรทางการบริหารที่ใช้ไป
 S = Satisfaction คือ ความพึงพอใจในผลงานที่ออกมา

สำหรับ พิทยา บวรวัฒนา (2541) ได้กล่าวถึงความแตกต่างระหว่างประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์กร ว่าประสิทธิผลขององค์กร (Organizational Efficiency) หมายถึง องค์กรที่ดำเนินการบรรลุเป้าหมาย (Goal) ที่ตั้งใจไว้ ประสิทธิผลจึงเป็นเรื่องของความสำเร็จขององค์กรในการกระทำสิ่งต่าง ๆ ตามที่ได้ตั้งเป้าหมายเอาไว้ องค์กรที่มีประสิทธิผลสูง จึงเป็น องค์กรที่ประสบความสำเร็จอย่างสูงในการทำงานตามเป้าหมาย ส่วนองค์กรที่มีประสิทธิผลต่ำ จึงเป็นองค์กรที่ไม่ประสบความสำเร็จในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งเอาไว้ ส่วนประสิทธิภาพขององค์กรเป็นการพิจารณาค่าใช้จ่าย (Cost) ที่องค์กรใช้ในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

นั้น ๆ องค์การที่มีประสิทธิภาพหมายถึง องค์การที่ใช้ปัจจัยนำเข้าหรือทรัพยากรอันมีอยู่อย่างจำกัด ได้อย่างประหยัดที่สุด และสามารถทำการผลิตสินค้าหรือบริการ ได้มากที่สุด ประสิทธิภาพขององค์การ จึงเป็นการพิจารณาถึงอัตราส่วนระหว่างปัจจัยนำเข้าและปัจจัยนำออก องค์การที่มีประสิทธิภาพสูง คือ องค์การที่สามารถผลิตปัจจัยนำออกได้มากที่สุดจากการใช้ปัจจัยนำเข้าน้อยที่สุด

2.1.3 การวัดประสิทธิภาพประสิทธิผลขององค์กร

หลักเกณฑ์ในการวัดประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์กรนั้น เป็นเรื่องที่ไม่มี กฎเกณฑ์ตายตัวทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้ศึกษาแต่ละรายจะใช้แนวคิดใดต่อการศึกษาขององค์กรแต่ละประเภท อย่างไรก็ตาม เพื่อให้มีแนวทางในการศึกษาหรือเพื่อประยุกต์ใช้ในแต่ละองค์การ ผู้ศึกษาจึงขอเสนอแนวทางการวัดประสิทธิภาพประสิทธิผลขององค์กรจากนักวิชาการหลายท่าน ดังนี้

แสวง รัตนมงคลมาศ (2539) ได้เสนอแนวทางการวัดประสิทธิภาพการจัดบริการด้าน สาธารณูปโภคอยู่ 2 ลักษณะ ในลักษณะแรก เป็นการพิจารณาถึงผลงานที่บรรลุเป้าหมายกับ ทรัพยากรทางการบริหารที่ใช้ไป โดยสิ่งที่จะนำมาพิจารณา คือ ทักษะติดต่อความสำเร็จตามเป้าหมาย กับทัศนคติต่อความสามารถในการประหยัดทรัพยากรทางการบริหาร กล่าวคือ ถ้าหากว่างานที่ ปฏิบัติอยู่นั้นจะมีประสิทธิภาพสูงเท่าไรนั้น ก็หมายถึงความสามารถในการปฏิบัติงานให้บรรลุ เป้าหมายพร้อมทั้งสามารถประหยัดทรัพยากรทางการบริหารได้สูงเท่านั้น ส่วนในลักษณะที่สอง เป็นการพิจารณาจากทัศนคติ โดยยึดตามแนวคิดในเรื่องของความสามารถในการสร้างความพึงพอใจให้กับผู้รับบริการ ซึ่งพิจารณาจากองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ

- 1) ความสามารถในการจัดบริการให้อย่างเพียงพอ แก่ความต้องการของผู้รับบริการ
- 2) ความสามารถในการจัดบริการให้อย่างยุติธรรมโดยในลักษณะของการจัด นั้นจะต้องเป็นไปอย่างเสมอภาคและเสมอหน้า
- 3) ความสามารถในการจัดบริการได้อย่างต่อเนื่อง โดยไม่มีการหยุดชะงักหรือติดขัด ในการให้บริการนั้น
- 4) ความสามารถในการจัดบริการให้อย่างรวดเร็วและทันต่อเวลา ตามลักษณะ ความจำเป็นรีบด่วนในบริการและตามความต้องการของประชาชนในบริการนั้น ๆ
- 5) ความสามารถในการพัฒนาบริการที่จัดให้ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพให้มี ความเจริญก้าวหน้า ตามลักษณะของการบริการนั้น ๆ ขึ้นไปเรื่อยๆ

สรุปจากแนวคิดของวิชาการต่างๆที่กล่าวมา จะพบว่าประสิทธิภาพและประสิทธิผล เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงาน หรือการปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยใช้ทรัพยากร

การบริหารอย่างประหยัด ไม่ว่าจะเป็นเงิน แรงงาน เวลา วัสดุอุปกรณ์ แต่ได้ประโยชน์สูงสุด คื้อมากกว่าทรัพยากรที่เสียไป หรือได้ผลงานตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด และสามารถสร้างความพึงพอใจแก่ผู้เกี่ยวข้องได้

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

ไพรัตน์ เดชะรินทร์ (2527) ได้ให้ความหมายและหลักการสำคัญเรื่องนโยบายการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาว่า หมายถึงกระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน และสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชนทั้งส่วนบุคคล กลุ่มชน ชุมชน สมาคม มูลนิธิ และองค์กรอาสาสมัครรูปแบบต่างๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องรวมกัน ให้บรรลุวัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้

เออร์วิน (อ้างใน คร.ปรีดี โชติช่วง และคณะ, 2536) ได้ให้ความเห็นว่าการมีส่วนร่วมของประชาชน คือกระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ไขปัญหาของตนเอง ร่วมใช้ความคิดสร้างสรรค์ ความรู้ ความชำนาญ ร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสม และสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

Cohen และ Uphoff (อ้างใน คร.ปรีดี โชติช่วง และคณะ, 2536) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมว่าการมีส่วนร่วมโดยทั่วไป หมายถึงการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) แต่มิได้หมายความว่า จะเป็นการตัดสินใจแต่เพียงอย่างเดียว แต่ก็ยังคงใช้การตัดสินใจควบคู่ไปกับการดำเนินงาน (Implementation) ด้วย เช่น การจัดองค์กร การกำหนดกิจกรรม การพัฒนา เป็นต้น การตัดสินใจยังคงเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ (Benefits) และการประเมินผล (Evaluation) ในการพัฒนา ฉะนั้นแนวคิดนี้มีข้อสรุปได้ 4 ลักษณะ คือ

- 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
- 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน
- 3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์
- 4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (2527) แบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้เป็น 4 ขั้นตอน คือ

- 1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหาของชาวชนบท
- 2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม

- 3) การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน
- 4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

ม.ร.ว. อคิน รพีพัฒน์ (2527) ได้กำหนดช่วงจังหวะและแบ่งระยะการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนไว้ ดังนี้

- 1) การค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางแก้ไข
- 2) การตัดสินใจเลือกทางและวางแผนพัฒนาแก้ไขปัญหา
- 3) การปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผน
- 4) การประเมินผลกิจกรรมพัฒนา

สรุปรวมแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมเพื่อกำหนดเป็นกรอบในการศึกษาไว้ครั้งนี้ หมายถึง การที่บุคคลที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับกิจกรรม มาร่วมกันดำเนินงานอย่างใดอย่างหนึ่งให้มีประสิทธิภาพในรูปแบบของการประชุม การร่วมแสดงความคิดเห็น ให้ข้อเสนอแนะ ร่วมวางแผน และตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ และร่วมติดตามประเมินผล

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ

การศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจนั้น ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมาย ความพึงพอใจในแง่ต่าง ๆ หลากหลายทัศนะ ตามวัตถุประสงค์ของผู้ทำการศึกษา ดังเช่น Mores (1955) ได้ให้ความหมายความพึงพอใจว่า เป็นสิ่งใดก็ตามที่สามารถลดความตึงเครียดของมนุษย์ให้น้อยลง และความตึงเครียดนี้เป็นผลจากความต้องการของมนุษย์ เมื่อมนุษย์มีความต้องการมากก็จะเกิดปฏิกิริยาเรียกร้อง เมื่อความต้องการได้รับการตอบสนอง ความตึงเครียดก็จะน้อยลงหรือหมดไป และก่อให้เกิดความพึงพอใจได้

Phillip Applewhite (อ้างในป๋องศักดิ์ ทองเนื้อแข็ง, 2544) กล่าวว่า ความพึงพอใจเป็นความสุขสบายที่ได้รับจากสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เป็นความสุขสบายที่เกิดจากการเข้าร่วม ได้รู้ได้เห็นในกิจกรรมนั้นๆ ซึ่งคล้ายกับความเห็นของปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์ (2530) ที่ให้ความเห็นว่า ความพึงพอใจเป็นความชอบใจ พอใจ ต่อสิ่งนั้น หรือกิจกรรมนั้นๆ

ส่วนนิตยา พูนหวงศ์ และนินนาท โอพารวรรุณ(2526) เห็นว่า ความพึงพอใจมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับทัศนคติ โดยถือเป็นขั้นพื้นฐานของทัศนคติอันเกิดจากการพอใจที่ดี

สำหรับ John D. Millet (1954) ได้ให้ทัศนะความพึงพอใจในบริการ (Satisfactory Service) หรือความสามารถในการที่จะพิจารณาว่าบริการที่ให้นั้นเป็นที่พึงพอใจหรือไม่นั้น ให้พิจารณาจากสิ่งต่อไปนี้

- 1) การให้บริการอย่างเท่าเทียมกัน (Equitable Service)
- 2) การให้บริการอย่างรวดเร็วทันต่อเวลา (Timely Service)
- 3) การให้บริการอย่างเพียงพอ (Ample Service)
- 4) การให้บริการอย่างต่อเนื่อง (Continuous Service)
- 5) การให้บริการอย่างก้าวหน้า (Progressive service)

กล่าวโดยสรุป ความพึงพอใจ หมายถึง ความชอบใจ ความสุข ที่เกิดจากได้ร่วมรับรู้รับทราบในกิจกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสิ่งที่ตนเองมีความต้องการ และสิ่งนั้นได้รับการตอบสนอง

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์

ในการศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกองทุนนั้น นอกจากจะพิจารณาในเรื่องของผลการปฏิบัติงานที่บรรลุตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการกองทุน และความพึงพอใจจากสมาชิกกองทุน ที่ผู้ศึกษาได้ประยุกต์จากแนวคิดของ Herbert A. Simon แสวง รัตนมงคลมาส และ นักวิชาการอีกหลายท่านที่ได้ศึกษามาข้างต้นแล้ว ผู้ศึกษายังเห็นว่าความมีประสิทธิภาพนั้นไม่เพียงเกิดจากกระบวนการทางการบริหารเท่านั้น แต่ที่สำคัญต้องศึกษาถึงพฤติกรรมของบุคคลด้วยว่าจะส่งผลถึงประสิทธิภาพการปฏิบัติงานมากน้อยเพียงใด

จากแนวคิดของ Hornik (1990) ได้กล่าวถึงรูปแบบการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคล ที่มีความแตกต่างกันเมื่อรับเอาสิ่งใหม่ๆ ไปปฏิบัติ ที่น่าสนใจศึกษามี 4 รูปแบบ ดังนี้

- 1) รูปแบบโครงสร้างระดับชุมชน (Community level structural models)

รูปแบบนี้อธิบายถึงแรงผลักดันทางด้านสิ่งแวดล้อมที่มีผลในการควบคุม และกำจัดลักษณะเฉพาะของบุคคลหรือช่วยให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และพฤติกรรม เช่น กฎหมายจะมีผลกับพฤติกรรมของมนุษย์ การศึกษาพบว่าถ้าในชุมชนรู้กฎหมายที่เอื้อให้คนปฏิบัติในกิจกรรมเรื่องใดเรื่องหนึ่งรวมไปถึงการจัดหาอุปกรณ์สำหรับกิจกรรมนั้นๆ ให้ประชาชนสามารถหาได้ง่ายแล้วจะพบว่าคนในชุมชนมีแนวโน้มที่จะปฏิบัติตามมากกว่า

2) รูปแบบความคาดหวังของสังคม(Social expectation models)

รูปแบบนี้อธิบายถึงพฤติกรรมเฉพาะที่แสดงออกมาของแต่ละบุคคล (การตัดสินใจ เปลี่ยนแบบแผนในการปฏิบัติบางอย่าง) ซึ่งอาจจะแสดงให้เห็นในรูปของภาพลักษณ์โดยรวมของ สังคมมากกว่าที่จะเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล ซึ่งพบว่ามีแรงจูงใจทางสังคมอย่างน้อย 2 ประการที่ทำให้แต่ละบุคคลมีปฏิกิริยาในเรื่องต่างๆ ดังนี้

ประการแรก เป็นผลจากประสบการณ์ตรงของบุคคลในเรื่องนั้นๆ รวมไปถึงอิทธิพล ของคนรอบข้างที่บุคคลให้ความเชื่อถือและไว้วางใจด้วย อาจกล่าวได้ว่าเครือข่ายของชุมชน คือ ประสบการณ์ตรงของแต่ละบุคคล

ประการที่สอง เป็น ความคาดหวังทางสังคมต่อการปฏิบัติของบุคคล ซึ่งถือเป็นปัจจัย ภายนอกที่มีผลโดยตรงต่อประสบการณ์ด้านพฤติกรรมของแต่ละบุคคล รวมไปถึงการปฏิสัมพันธ์ กันในเครือข่ายทางสังคม สื่อต่างๆ หนังสือ และการสังเกตการณ์พฤติกรรมต่างๆที่สามารถเห็น ได้ง่ายๆ รวมทั้งคำแนะนำที่ดีในเรื่องการปฏิบัติด้วย

แรงจูงใจในการกระทำบางอย่างของบุคคลอาจเกิดขึ้นโดยบุคคล ไม่ได้คิดไตร่ตรองถึง ผลที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น แต่กระทำพฤติกรรมบางอย่างเพราะคนอื่น ๆ ทำ ซึ่งหากบุคคลนั้น ไม่ทำตามคนอื่น ๆ ก็จะทำให้บุคคลนั้นไม่ได้รับการยอมรับในสังคม นอกจากนี้แรงจูงใจในการ กระทำของบุคคลยังเกิดจากปัจจัยทางด้านความรู้ หากบุคคลมีความรู้เกี่ยวกับประโยชน์หรือผลที่จะ ได้รับจากการกระทำนั้น บุคคลก็จะมีแนวโน้มที่จะกระทำพฤติกรรมนั้นๆ

3) รูปแบบโครงสร้างคุณสมบัติส่วนบุคคล(Individual level structural models)

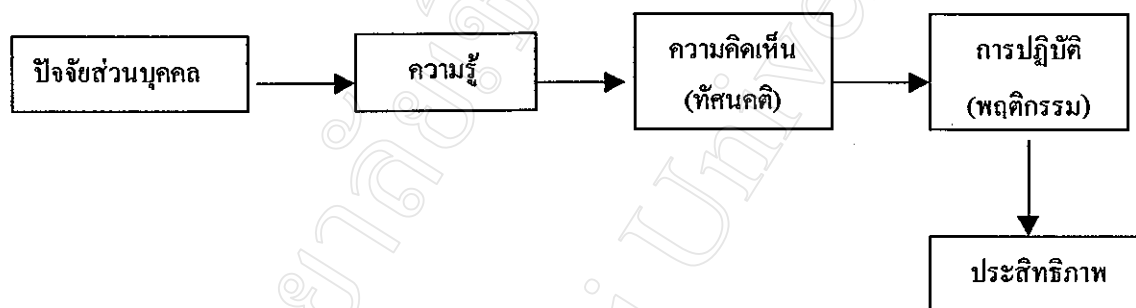
ได้แก่ โครงสร้างทางด้าน เพศ อาชีพ รายได้ ข่าวดสาร ฯลฯ ปัจจัยแวดล้อมของ บุคคลมีส่วนอย่างมากต่อพฤติกรรมของบุคคล บุคคลที่มีสถานภาพที่แตกต่างกันจะมีพฤติกรรมที่ แตกต่างกันไป นอกจากนี้ข้อบังคับหรือกฎเกณฑ์ในสังคมรวมถึง กฎเกณฑ์ในการทำงานก็มี ส่วนกำหนดพฤติกรรมด้วยเช่นกัน

4) รูปแบบของการรับรู้(Cognitive models)

รูปแบบนี้ให้ความสำคัญกับสิ่งที่มนุษย์คิด ได้แก่ความรู้ ความเชื่อ ทศนคติ และ ความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ ตามทฤษฎีของ Fishbein คือ ทฤษฎีการกระทำที่ใช้เหตุผล (The Theory of Reasoned Action) กล่าวไว้ว่า มนุษย์ทุกคนเมื่อมีความรู้และความตระหนักเกิดขึ้น จะไปกระตุ้นให้ บุคคลแสดงพฤติกรรมต่อสิ่งต่างๆ ออกมา และถ้าบุคคลนั้นมีทัศนคติที่ดี มองเห็นประโยชน์และ คุณค่าของการกระทำนั้น ๆ แล้ว สิ่งเหล่านั้นก็จะนำไปสู่ความตั้งใจที่จะลงมือปฏิบัติกิจกรรม ต่าง ๆ ออกมา ซึ่งทั้งหมดนี้จะแสดงออกมาในรูปของพฤติกรรมนั่นเอง

จากแนวคิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งมีความสัมพันธ์กับปัจจัยต่างๆ ที่กล่าวมา ผู้ศึกษาจึงได้นำมาประยุกต์เป็นกรอบการศึกษา ดังนี้

บุคคลจะมีการปฏิบัติกิจกรรมหรือไม่ขึ้นอยู่กับความรู้ เมื่อรับรู้แล้วก็จะทำให้เกิดความรู้สึกและแสดงออกในรูปของทัศนคติหรือความคิดเห็น ซึ่งความคิดเห็นที่ได้แสดงออกมานั้นเป็นผลมาจากความรู้ความเข้าใจในหลักการหรือข้อเท็จจริง ส่วนการปฏิบัติจะมีประสิทธิภาพมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับปัจจัยส่วนบุคคลของแต่ละคน รวมทั้งความเข้มข้นของระดับความรู้ ความคิดเห็น และการปฏิบัติ ซึ่งแสดงเป็นแผนภูมิดังภาพต่อไปนี้

2.5 กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

2.5.1 ความเป็นมา นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง คือกองทุนที่เกิดขึ้นตามนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล โดยการจัดสรรเงินอุดหนุนให้แก่หมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งละ 1 ล้านบาท เพื่อให้ทำหน้าที่เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนของหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นการมอบอำนาจการบริหารจัดการเงินกองทุนให้แก่ประชาชนในหมู่บ้าน ผ่านคณะกรรมการกองทุนที่ประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเป็นผู้คัดเลือกให้ทำหน้าที่ในการบริหารเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง 1 ล้านบาท โดยมีหลักการดำเนินงาน และกลไกการปฏิบัติงาน (สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, 2544) ดังนี้

2.5.2 หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1) ความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชน ทั้งความพร้อมของคน ครอบครัว การควบคุมดูแลกันเองในหมู่บ้าน ชุมชน ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกองทุน สังคมของหมู่บ้านและชุมชนเอง เช่น กลุ่มออมทรัพย์ ธนาคารหมู่บ้าน กองทุนอาชีพ กองทุนสวัสดิการ ฯลฯ

2) การบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนของหมู่บ้าน ทั้งจากเงินอุดหนุนจากกองทุน และชุมชนเมืองแห่งชาติ กับกองทุนทางสังคมของชุมชน และกองทุนที่หน่วยงานราชการจัดตั้งขึ้น เพื่อให้กองทุนดังกล่าวมีการบริหารจัดการให้สอดคล้องและเกื้อกูลกัน

3) การปฏิรูประบบราชการแผ่นดิน ตามแนวทางให้หมู่บ้านและชุมชนเป็นศูนย์กลาง ในการพัฒนา ซึ่งการพัฒนาเป็นของหมู่บ้านและชุมชน โดยส่วนราชการเป็นผู้สนับสนุนใน ด้านวิชาการและจัดการกองทุน

4) การติดตามและประเมินผล โดยมีตัวชี้วัดประสิทธิภาพของกองทุน ทั้งในด้าน เศรษฐกิจสังคมและการพึ่งพาตนเอง เพื่อความโปร่งใส มีประสิทธิภาพ

2.5.3 กลไกและโครงสร้างในการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ระดับชาติ

1) คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (กทบ.) มีหน้าที่กำหนด นโยบายแผนการดำเนินงาน

2) สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ในสำนัก เลขาธิการนายกรัฐมนตรี ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ

3) คณะอนุกรรมการสนับสนุนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านส่วนกลาง ประกอบด้วย ผู้แทนกระทรวงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง สถาบันการศึกษา ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน และตัวแทน ประชาชนเป็นองค์ประกอบ มีหน้าที่ในการปฏิรูประบบราชการ บูรณาการการทำงานร่วมกัน เพื่อ สนับสนุนการทำงานของคณะอนุกรรมการติดตามและสนับสนุนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน ระดับจังหวัด และคณะกรรมการกองทุน

4) คณะอนุกรรมการที่เกี่ยวกับการเตรียมการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ โดยมีองค์ประกอบ 3 ฝ่าย คือ ภาคราชการ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อทำหน้าที่เกี่ยวกับการ นำนโยบายของคณะกรรมการ ไปจัดทำเป็นแนวทางปฏิบัติ รวมทั้งกฎหมายและระเบียบที่ เกี่ยวข้อง

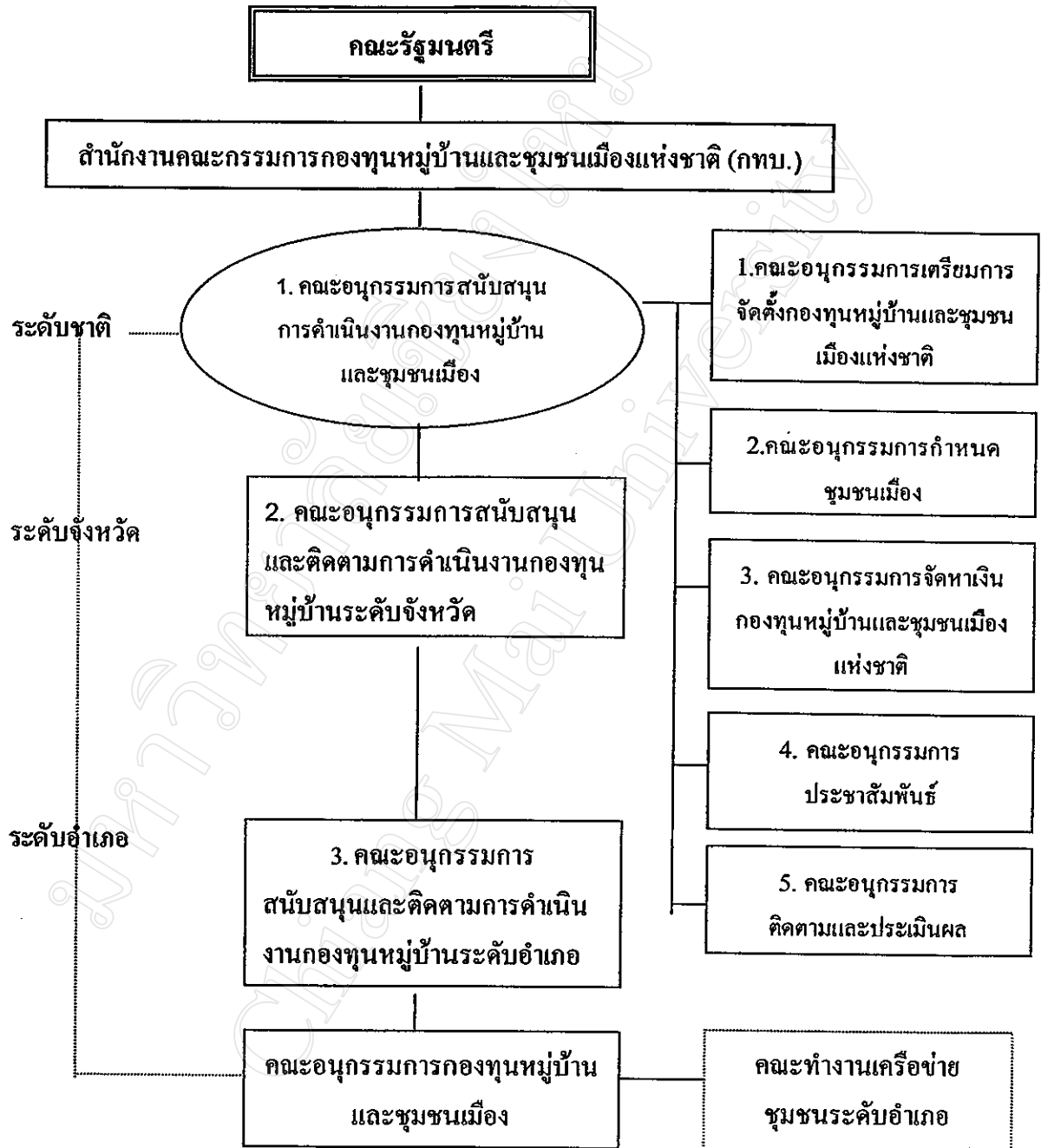
ระดับจังหวัด

มีคณะอนุกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับจังหวัด ประกอบด้วยส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในจังหวัด สถาบันการศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน และตัวแทนประชาชนทำหน้าที่ในการประเมินและเตรียมความพร้อมกองทุน หมู่บ้าน ติดตาม ตรวจสอบ สนับสนุนด้านวิชาการ และการจัดการแก่คณะกรรมการกองทุน รวมทั้ง มีอำนาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับอำเภอ

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

ประกอบด้วยตัวแทนของกลุ่ม และองค์กรประชาชนในหมู่บ้าน ซึ่งได้มาโดยวิธีการให้ชาวบ้านเลือกกันเองในหมู่บ้านตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544 ข้อ 3 จำนวน 9 ไม่เกิน 15 คน โดยมีสัดส่วนชาย หญิง เท่าเทียมกัน

โครงสร้างกลไกการบริหารกองทุนหมู่บ้านในภาพรวม

ที่มา : สำนักงานบริหารกองทุนพัฒนาชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน. ชุดองค์ความรู้ว่าด้วย “กองทุนหมู่บ้าน” เล่มที่ 1 พ.ศ. 2544 หน้า 9

2.5.4 ขั้นตอนการดำเนินงานตามภารกิจของกองทุนหมู่บ้าน

1) การเตรียมกลไกในระดับจังหวัด

จัดตั้งคณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับจังหวัด และคณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับอำเภอ แต่งตั้งคณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับอำเภอ คณะทำงานเครือข่ายชุมชนระดับอำเภอ เพื่อทำหน้าที่ช่วยดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของ คณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับจังหวัด โดยอาศัย อำนาจตามระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งชาติ พ.ศ. 2544

2) ประชาสัมพันธ์และเตรียมประชาชนและชุมชน

คณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ประชาสัมพันธ์โดยใช้สื่อในจังหวัดและอำเภอ รวมทั้งการประชุมชี้แจงผู้นำหมู่บ้าน และชุมชนเมืองให้เข้าใจเกี่ยวกับการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้าน

3) การจัดตั้งคณะกรรมการกองทุน

หมู่บ้านดำเนินการเปิดเวทีชาวบ้าน เพื่อคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน โดยในระยะ เริ่มแรก ให้ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ทำหน้าที่เรียกชาวบ้านเข้าร่วมเวทีคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน อย่างน้อย 9 คน ไม่เกิน 15 คน โดยมีคณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุน หมู่บ้านระดับอำเภอ ร่วมสังเกตการณ์ พร้อมทำหน้าที่ให้คำแนะนำให้มีการเลือกสรรด้วยความ โปร่งใส บริสุทธิ์ ยุติธรรม

4) เตรียมกองทุนหมู่บ้าน

เมื่อคัดเลือกได้คณะกรรมการกองทุนแล้ว คณะกรรมการกองทุนต้องดำเนินการจัดทำ เอกสารเพื่อขอขึ้นทะเบียนกองทุนหมู่บ้าน ประกอบด้วย แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความ พร้อมกองทุนหมู่บ้าน/ชุมชนเมือง (กทบ.2) ระเบียบกองทุนหมู่บ้าน บันทึกการประชุม การจัด เวทีชาวบ้านเพื่อคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน การประชุมสมาชิกกองทุน หรือการประชุมชาวบ้าน เพื่อรับรองระเบียบกองทุนหมู่บ้าน บัญชีรายชื่อสมาชิกกองทุน เอกสารการแต่งตั้งคณะกรรมการ กองทุนผู้ทำหน้าที่เบิกจ่ายเงินจากธนาคาร และการรวบรวมเงินจากสมาชิกกองทุนในการออมเงิน หรือลงทุนเพื่อนำฝากธนาคาร

5.) การขอขึ้นทะเบียนกองทุนหมู่บ้าน

คณะกรรมการกองทุน ต้องจัดเตรียมเอกสารตามข้อ 4 ให้ครบถ้วนถูกต้องตามหลักเกณฑ์และแนวทางที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด ไปยื่นขอขึ้นทะเบียน ณ ธนาคารสาขาที่ได้รับมอบหมาย รับขึ้นทะเบียนกองทุนหมู่บ้าน

6) การประเมินความพร้อมกองทุนหมู่บ้าน

ธนาคารสาขารวบรวมเอกสารการขึ้นทะเบียนของกองทุนหมู่บ้าน ส่งให้คณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับอำเภอทำการประเมินความพร้อมตามหลักเกณฑ์ ตามที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด จากนั้นส่งต่อไปให้คณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับจังหวัด เป็นผู้พิจารณาให้ความเห็นชอบ และส่งผลสรุปให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติพิจารณาอุดหนุนเงินให้แก่กองทุนหมู่บ้าน

7) อุดหนุนเงินกองทุนให้กองทุนหมู่บ้าน

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ อนุมัติเงินพร้อมแจ้งธนาคารออมสิน โอนเงินเข้าบัญชีกองทุนหมู่บ้าน และแจ้งคณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับจังหวัด ดำเนินการแจ้งผลการจัดสรรเงินแก่กองทุนหมู่บ้าน เพื่อติดต่อธนาคารและดำเนินการตามขั้นตอนการขอรับเงินอุดหนุน กรณีหมู่บ้านที่ไม่ผ่านการประเมินความพร้อม ให้คณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับอำเภอแจ้งให้หมู่บ้านเตรียมความพร้อมตามหลักเกณฑ์ที่ต้องประเมินรวมทั้งเตรียมความพร้อมด้านวิชาการ การบริหารจัดการ การสร้างเครือข่ายกระบวนการเรียนรู้ จากกองทุนหมู่บ้านด้วยกันและจากการสนับสนุนของภาคราชการ ภาคเอกชน องค์การพัฒนนอกชน เมื่อมีความพร้อมแล้ว จึงแจ้งให้คณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับอำเภอ ประเมินความพร้อม และดำเนินการตามขั้นตอนอื่น ๆ ต่อไป

8) การติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล (สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สำนักงานเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2544) ดังนี้

(1) การตรวจสอบภายใน เป็นหน้าที่ของ คณะกรรมการกองทุน ผู้แทนกลุ่ม องค์กรผู้นำท้องถิ่น สมาชิกกองทุน ติดตามตรวจสอบในเรื่องการบริหารจัดการ การบัญชี และตรวจสอบสมาชิกกองทุนที่กู้ยืมเงิน รวมทั้งคณะกรรมการกองทุน ต้องรายงานผลการติดตามตรวจสอบให้สมาชิกกองทุนทราบทุกเดือน

(2) การตรวจสอบภายนอกเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการสนับสนุนและติดตาม

การดำเนินงานกองทุนระดับจังหวัด หรือ คณะทำงาน ติดตามตรวจสอบในเรื่องการจัดองค์กร และแผนการดำเนินงานกิจการของคณะกรรมการกองทุน ความโปร่งใสในการบริหารกองทุนหมู่บ้าน ปัญหาด้านวิชาการและการจัดการ

(3) การประเมินผล เป็นหน้าที่ขององค์กรอิสระ ได้แก่ สถาบันการศึกษาหรือภาคเอกชน และหรือองค์กรพัฒนาชุมชน มีประเด็นในการประเมินผลในเรื่องการใช้จ่ายเงินตามวัตถุประสงค์ การบริหารจัดการ การจัดองค์กรหมู่บ้าน การจัดทำบัญชี การกระจายของผู้ใช้ประโยชน์จากกองทุนตามหลักเกณฑ์/เงื่อนไข ผลการดำเนินงาน การวิเคราะห์ และข้อเสนอแนะ

2.5.5 บทบาทของคณะกรรมการกองทุนในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน

จากอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการกองทุน ที่ถูกกำหนดตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2544 แล้ว คณะกรรมการกองทุนจึงมีบทบาทและภารกิจในการปฏิบัติงานเพื่อให้กองทุนหมู่บ้านประสบผลสำเร็จ ตามขั้นตอนดังนี้

1) จัดโครงสร้างคณะกรรมการกองทุน โดยแต่งตั้งและมอบหมายภารกิจหน้าที่ตามตำแหน่งต่าง ๆ เช่น ประธานกองทุน รองประธานกองทุน เลขานุการกองทุน เหรัญญิกกองทุน ฯลฯ ตามความเหมาะสมและความจำเป็นของแต่ละกองทุน

2) จัดเตรียมเอกสารเพื่อขอขึ้นทะเบียนกองทุน คณะกรรมการกองทุนร่วมกันจัดทำแบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมกองทุนหมู่บ้าน (กทบ.2) ดำรวจกลุ่ม องค์กรชุมชนภายในหมู่บ้าน จัดทำร่างระเบียบกองทุนหมู่บ้าน และนำเสนอที่ประชุมชาวบ้านร่วมกันพิจารณารับรองระเบียบกองทุนหมู่บ้าน และรับสมัครสมาชิกกองทุน หรืออาจรับสมัครสมาชิกกองทุนก่อนจึงนำร่างระเบียบกองทุนหมู่บ้านเสนอให้สมาชิกกองทุนรับรอง ระดมทุนจากสมาชิกกองทุน พร้อมจัดทำเอกสารการขอเปิดบัญชีกองทุนหมู่บ้านกับธนาคารสาขา

3) ดำเนินการขึ้นขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อม จากคณะอนุกรรมการสนับสนุน และติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับอำเภอ

4) รับเงินอุดหนุน จัดเตรียมเอกสารสำหรับการกู้เงิน และประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกกองทุนเสนอโครงการเพื่อขอกู้เงินไปประกอบอาชีพ

2.5.6 หลักเกณฑ์ในการจัดทำระเบียบกองทุนหมู่บ้าน

1) ต้องไม่ขัดแย้งกับระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2 และ 3) พ.ศ. 2544 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2545

- 2) กำหนดสาระสำคัญที่สมาชิกกองทุนจะต้องปฏิบัติตามอย่างครบถ้วนชัดเจน เช่น อัตราดอกเบี้ย ระยะเวลาการให้กู้ยืม การค้ำประกัน วงเงินสูงสุด หลักเกณฑ์ ข้อยกเว้นต่าง ๆ เป็นต้น
- 3) คำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก และต้องโปร่งใส เป็นธรรม
- 4) มีความยืดหยุ่นและคล่องตัวสูง ไม่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาในอนาคต สามารถแก้ไขได้เมื่อมีเหตุจำเป็น
- 5) เป็นประชาธิปไตย
- 6) เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมและเข้าถึงได้
- 7) เกื้อกูลประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน
- 8) เกื้อกูลประโยชน์ต่อกิจกรรมอื่น ๆ ที่มีอยู่ในหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 9) สอดคล้องกับวัฒนธรรม วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของชุมชน

ข้อกำหนดที่จำเป็นในระเบียบกองทุนหมู่บ้าน

- 1) ข้อบังคับเกี่ยวกับสมาชิกภาพกองทุน (การเข้าเป็นสมาชิกกองทุน การลาออก การฝากเงินออม การถอนหุ้น)
- 2) ค่าธรรมเนียม และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกกองทุน
- 3) ข้อบังคับเกี่ยวกับการรับเงิน การจ่ายเงินของคณะกรรมการกองทุน
- 4) ข้อบังคับเกี่ยวกับการกู้ยืมเงิน และชำระคืนเงินกู้
- 5) ข้อบังคับเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีของกองทุน

ขั้นตอนการจัดทำระเบียบกองทุนหมู่บ้าน

- 1) คณะกรรมการกองทุนจัดทำร่างระเบียบกองทุนหมู่บ้าน ตามหลักการ และข้อกำหนด
- 2) นำเสนอต่อที่ประชุมใหญ่เพื่อให้สมาชิกกองทุนร่วมกันพิจารณา ปรับปรุงแก้ไข หรือเพิ่มเติมสาระสำคัญตามที่สมาชิกกองทุนส่วนใหญ่ต้องการ ให้สอดคล้องกับวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตของคนในชุมชน แล้วพิจารณาให้ความเห็นชอบ
- 3) ประกาศใช้เป็นข้อบังคับกองทุนหมู่บ้าน
- 4) ปรับปรุงแก้ไขตามสถานการณ์ในอนาคต

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาถึงประสิทธิภาพการปฏิบัติงานขององค์กรชุมชน และปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการศึกษาครั้งนี้มีน้อยมาก ผู้ศึกษาจึงได้นำผลงานการศึกษาที่ใกล้เคียงในเรื่องของประสิทธิภาพประสิทธิผลขององค์กรภาคราชการ และ องค์กรชุมชน บางส่วน รวมทั้งปัจจัยบางปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ใกล้เคียงกับกรอบการศึกษา ดังนี้

คราวญ ศรีนุ่น (2535,บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาถึงประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขตำบลในเขต 9 ผลการศึกษาพบว่าประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขตำบลในเขต 9 ด้านการจัดหาน้ำสะอาด งานสุขาภิบาล และงานฝึกอบรม มีประสิทธิภาพในระดับปานกลาง ส่วนผลการเปรียบเทียบประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขตำบลในเขต 9 ในงานจัดหาน้ำสะอาด งานสุขาภิบาล และงานฝึกอบรม ตามลักษณะตัวแปรตามพบว่า เพศ ประสบการณ์ วุฒิการศึกษา ภูมิถิ่นนา ที่พักอาศัย และอาชีพของประชาชนที่ต่างกันมีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานทั้ง 3 งาน ไม่แตกต่างกัน ส่วนตัวแปรในเรื่องอายุ ตำแหน่ง อัตราเงินเดือน และพื้นที่ในการปฏิบัติงาน ที่ต่างกันมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน ส่วนปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขตำบลในเขต 9 พบว่าประชาชนขาดความรู้ ความเข้าใจ ไม่เห็นความสำคัญในเรื่องสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อม ขาดงบประมาณสนับสนุนจากรัฐและขาดการจัดการที่ดี และมีข้อเสนอแนะว่า ควรให้การศึกษาแก่ประชาชนให้มีความรู้ ความเข้าใจ และเห็นความสำคัญในเรื่องสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมให้มากขึ้น จัดงบประมาณสนับสนุนและประชาชนควรจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน ด้วยการสนับสนุนและการจัดการบริการของรัฐ และรัฐต้องเร่งรัดพัฒนาตำบล โดยยกระดับการพัฒนาตำบลเป็นระดับก้าวหน้า ประสิทธิภาพในการพัฒนาสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมจะดีขึ้นไปด้วย

พิพัฒน์ สุกใจประภารัตน์ (2542) ได้ศึกษาประสิทธิผลในการทำงานของคณะกรรมการบริหารโครงการพัฒนาสถานีตำรวจเพื่อประชาชน : ศึกษาเฉพาะกรณีสถานีตำรวจในสังกัดกองบังคับการตำรวจนครบาล 6 ปรากฏผลการศึกษาว่า ประสิทธิผลในการทำงานของคณะกรรมการสถานีตำรวจอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งในภาพรวมและประเด็นย่อย 4 ประเด็น คือ การจัดให้มีการประชุมสม่ำเสมอ การมีโอกาสแสดงความเห็นในที่ประชุมอย่างเต็มที่ ความสามารถในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน และประสานงานกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ส่วนความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการสถานีตำรวจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยครอบคลุมถึงเรื่องของ

ความหมาย ความสำคัญ หลักการ ขั้นตอน และลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่าคณะกรรมการสถานีดำรงมีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนความรู้ความเข้าใจในบทบาทและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานีดำรงอยู่ในระดับสูง คณะกรรมการสถานีดำรงมีความคิดเห็นค่อนข้างดีต่อการดำเนินงานตามโครงการ และความคิดเห็นที่มีต่อการดำเนินโครงการมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลในการทำงานของคณะกรรมการ

ปวิศ ถมยาวิทย์ (2528) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มชุมชนเกษตรกร จังหวัดกาญจนบุรี โดยศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มชุมชนเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ จำนวน 6 กลุ่ม และกลุ่มชุมชนเกษตรกรที่ไม่ประสบความสำเร็จ จำนวน 6 กลุ่ม พบว่าสมาชิกส่วนใหญ่ยังไม่มีความรู้เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของกลุ่มเกษตรกร ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มนั้น ประกอบด้วย อายุสมาชิก อายุการเป็นสมาชิก ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับงานกลุ่ม ความรู้เกี่ยวกับการเกษตรและเทคนิคเกษตร การมีส่วนร่วมในงานกลุ่ม ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของกลุ่ม พื้นที่การเกษตรของผู้ปกครอง การสนับสนุนของผู้ปกครอง การสนับสนุนงานของบุคคลภายนอก ไม่ได้เป็นปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มเลย

ปรีชา เปี่ยมมุกดา(2537, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของโครงการพัฒนาชนบท ศึกษาเปรียบเทียบเฉพาะกรณีโครงการส่งเสริมการออมทรัพย์เพื่อการผลิต อำเภอเมืองจังหวัดชัยภูมิ พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของโครงการส่งเสริมการออมทรัพย์เพื่อการผลิต ประกอบด้วย 1) ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคม คือ สถานภาพส่วนตัว ระดับรายได้ ระดับการศึกษา ระยะเวลาการเป็นสมาชิก 2) ปัจจัยด้านการได้รับข้อมูลจากเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับโครงการหรือ ระดับการติดต่อกับเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน การได้รับการประชุม ฝึกอบรม และการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ 3) ปัจจัยด้านความเข้าใจในหลักการ วัตถุประสงค์ และวิธีการดำเนินงานโครงการ 4) ปัจจัยด้านบทบาทของผู้นำโครงการฯ และ 5) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกโครงการฯ โดยปัจจัยด้านความเข้าใจในหลักการ วัตถุประสงค์ และวิธีดำเนินงานโครงการฯ เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่มีผลต่อการประสบความสำเร็จของโครงการส่งเสริมการออมทรัพย์เพื่อการผลิต

นอกจากผลงานการศึกษาที่เกี่ยวกับประสิทธิภาพ และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ขององค์กรภาครัฐ และ องค์กรชุมชนแล้ว ยังมีผลงานการศึกษาที่ระบุความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรม หรือ การปฏิบัติ ในระดับของประชาชน ดังนี้

ปรารธนา ตั้งประเสริฐ (2545, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรม การนำบัณฑิตวัยระดับครัวเรือนของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองพะเยา พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่

อายุมีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับการบำบัดน้ำเสีย การศึกษาและการได้รับข่าวสารมีความสัมพันธ์ในทางตรงข้ามกับความรู้ และความรู้มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับทัศนคติเกี่ยวกับการบำบัดน้ำเสีย ส่งผลให้เกิดความตั้งใจและนำไปสู่พฤติกรรมการบำบัดน้ำเสียในที่สุด นอกจากนี้ยังพบว่าอาชีพมีความสัมพันธ์กับบรรทัดฐานส่วนบุคคล ความตั้งใจในการบำบัดน้ำเสีย และพฤติกรรมในการบำบัดน้ำเสีย ความคาดหวังทางด้านสังคมของกลุ่มตัวอย่างในเรื่องการบำบัดน้ำเสียระดับครัวเรือนอยู่ในระดับต่ำ ไม่มีความสัมพันธ์กับบรรทัดฐานส่วนบุคคลในเรื่องการบำบัดน้ำเสีย และบรรทัดฐานส่วนบุคคลไม่มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจในการบำบัดน้ำเสีย นอกจากความสัมพันธ์ตามกรอบการศึกษาแล้ว ประการอื่น ยังพบตัวแปรอื่นที่มีความสัมพันธ์ที่น่าสนใจ คือ การศึกษาและการได้รับข่าวสารมีความสัมพันธ์กับเกณฑ์ส่วนบุคคลในการบำบัดน้ำเสียระดับครัวเรือน และทัศนคติเกี่ยวกับการบำบัดน้ำเสียมีความสัมพันธ์ในทางตรงข้ามกับเกณฑ์ส่วนบุคคลในการบำบัดน้ำเสียระดับครัวเรือน การศึกษา การได้รับข่าวสาร ความคาดหวังทางด้านสังคม และทัศนคติเกี่ยวกับการบำบัดน้ำเสียมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจในการบำบัดน้ำเสียระดับครัวเรือน รายได้ การศึกษา การได้รับข่าวสาร ความคาดหวังทางด้านสังคม ความรู้เกี่ยวกับการบำบัดน้ำเสีย และบรรทัดฐานส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมในการบำบัดน้ำเสียระดับครัวเรือน

จากการทบทวนสาระสำคัญของแนวคิด และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จะเห็นว่าประสิทธิภาพหรือความสำเร็จของการทำงานขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็นทางด้านโครงสร้างขององค์กร ลักษณะของงาน เครื่องมือเครื่องใช้และเทคโนโลยี สภาพของคนและสังคมในองค์กร รวมทั้งสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร เช่นความร่วมมือหรือการสนับสนุนจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องภายนอกองค์กร ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้นำแนวคิดของนักวิชาการ และผลงานการศึกษาของนักการศึกษาหลายท่านมาประยุกต์เป็นกรอบในการศึกษา เพื่อให้ทราบถึงประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกองทุน และปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน โดยจะศึกษาในเรื่องปัจจัยส่วนบุคคล ความรู้ความเข้าใจ ความคิดเห็น และการปฏิบัติของคณะกรรมการกองทุน ที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ตำบลม่วงน้อย อำเภอลำดวน จังหวัดลำพูน ดังนี้

กรอบการศึกษา

